

Правна програма

През 2012 г. дейността на Правната програма беше насочена в четири основни области: обществено доверие в правосъдието, изграждане на капацитета на съдебната власт, законодателна реформа и основни права на човека.

- **Обществено доверие в правосъдието.** Правната програма продължи усилията си в изследването на общественото доверие в правосъдието, като се присъедини към нова инициатива – FIDUCIA, която хвърля светлина върху редица нови за Европа престъпни деяния, появили се през последното десетилетие. Центърът е водеща организация в изследването на компютърните престъпления, но играе важна роля в проучването и на други теми.
- **Изграждане на капацитета на съдебната власт.** Правната програма изготви проучване *Институционални индикатори за управление на делата в наказателното правосъдие* и беше съорганизатор на публично изслушване в Европейския парламент на тема „Подобряване на системите за наказателно правораздаване в Европа с помощта на електронни инструменти“. В една от своите нови области на интерес – престъпления против околната среда и замърсяването на морските води, Правната програма участва в организирането на обучение на представители на съдебната власт.
- **Законодателна реформа.** Тази година усилията на Правната програма в законодателен аспект обхванаха областите регистърна реформа, организирана престъпност, наказателно право и електронно правосъдие. Те намериха израз в изготвяне и представяне на актуализирана стратегия за регистърна реформа, организиране на публична дискусия по въпроса на наказателното законодателство и слабостите му по отношение на борбата срещу организираната престъпност, и участие в работни групи за изготвяне на нов *Наказателен кодекс* и на пакет законодателни промени във връзка с въвеждането на електронно правосъдие.
- **Основни права.** В широкия спектър на своя ангажимент към основните права на човека продължи наблюдението на проявите на расизъм и ксенофобия в страната, както и работата по подобряване на пенитенциарната система и положението на децата – жертви на трафик. Публикуван беше доклад за правото на защита в наказателното производство в България и завърши първата актуализация на електронните информационни карти за правата на пострадалите от престъпления в наказателното производство, изготвени и публикувани на Европейския портал за електронно правосъдие.

I. Измерване на общественото доверие в правосъдието

Като продължение на участието си в тригодишната международна инициатива за насърчаване използването на индикатори за общественото доверие като инструмент за оценка на политиката за наказателното правосъдие Euro-Justis (www.eurojustis.eu), на 23 февруари 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията организира представяне на доклада си *Общественото доверие в правосъдието – инструмент за оценка и развитие на наказателната политика*.

Двама от авторите на доклада, г-н Александър Стоянов, директор по научната дейност на Центъра за изследване на демокрацията и д-р Тодор Галев, старши анализатор в Икономическата програма на Центъра, представиха резултатите от проучването и анализираха използването на общественото

доверие в правосъдието като инструмент за обосноваване от конкретни факти политики в Европа, както и произтичащите заключения и препоръки за България. Г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма, разгледа ниското обществено и

Г-н Александър Стоянов, директор по научната дейност и д-р Тодор Галев, старши анализатор, Икономическа програма, Център за изследване на демокрацията, по време на представянето на доклада „Общественото доверие в правосъдието – инструмент за оценка и развитие на наказателната политика“

институционално доверие като последица от неуспешното провеждане на съдебна реформа в България.

От февруари 2012 г. Правната програма, съвместно с 12 партньори от 9 държави – членки на ЕС, и Турция, участва в нова инициатива, наречена FIDUCIA (www.fiduciaproject.eu). FIDUCIA стъпва на основа на резултатите, постигнати от Euro-Justis, и е насочена към това да осветли редица характерни, нови за Европа типове престъпно поведение, които се появяват през последното десетилетие като следствие от развитието на технологиите и повишената мобилност на населението на континента. Основната идея зад FIDUCIA е, че общественото доверие в правосъдието е от решаващо значение за социалната регулация поради това, че води до общественото приемане на легитимността на органите на правосъдието, а оттам и до

съобразяване със закона и сътрудничество със съдебната власт. Като признание на важните европейски тенденции, FIDUCIA се фокусира специално върху новите форми на престъпност и наднационалните политики за контрол върху престъпността. FIDUCIA предлага серия от четири примера за нови форми на престъпност, които отразяват по различни начини развитието на наднационалните структури и процеси в рамките на Европейския съюз: трафик на хора, трафик на стоки, криминализация на миграцията и етническите малцинства и компютърна престъпност.

Центърът за изследване на демокрацията ръководи работата, посветена на компютърните престъпления. Както при всеки един от примерите за новите форми на престъпност, целта е да се изследва причинно-следствена динамика на този вид престъпления,

„Какво има предвид екипът на FIDUCIA под „политика, основана на доверие“?

Повечето хора смятат, че полицията и системата на наказателното правосъдие контролират престъпността посредством системи за възпираща заплаха. Те предполагат, че хората се подчиняват на закона, защото искат да избегнат разходите, свързани със съдебен процес и присъда. Това е вярно, но то е само част от истината. Повечето от нас в мнозинството случаи се подчиняват на закона, защото смятат, че така е правилно. Полицията и съдилищата играят важна роля в поддържането на този „нормативен ангажимент към закона“ и те могат да го правят най-добре, когато разполагат с легитимна власт. Хората са по-склонни да се подчиняват на закона и да сътрудничат на служителите на полицията и правосъдието, когато ги смятат за легитимни. И общественото доверие е от решаващо значение за тази легитимност. Нашето изследване показва, че най-сигурният начин за изграждане на легитимността на полицията и съда е служителите да се отнасят към хората справедливо и с уважение, да изслушват какво имат да им кажат. Това създава обществено доверие в правосъдието, което поставя основа на легитимност на системата, и повишава обществената ангажираност към закона и сътрудничество с правосъдието.“

Проф. Майк Хаф, Бъркбек коледж, Лондон

да се оценят настоящите („най-добри“ и „лоши“) реакции на ниво политики в европейските страни и на равнище ЕС, за да се прецени дали има алтернативи, „основани на доверие“, които могат да се окажат по-ефективни; и да се разработят начини за прилагане на тези подходи. В рамките на изследването Правната програма, съвместно с партньорите си, започва работа върху доклад и информационни карти на разпространението на компютърните престъпления и съответните дейности, свързани с правоприлагането, включително налични статистически данни и показатели за разпространение, както и доклад, който да концептуализира и класифицира компютърната престъпност в научната литература, международното и националното право.

В друг сегмент от инициативата, като част от прегледа на съществуващите усилия да се опишат тенденциите в престъпността на европейско равнище, Правната програма направи анализ на *Европейския статистически справочник за престъпност и наказателно правосъдие* (сборник със статистика за престъпността и наказателното правосъдие) и на *Европейското социално изследване по отношение на техните методики, географско покритие, видовете обхванати престъпления, потенциалните силни и слаби страни на източниците и значението на техните данни.*

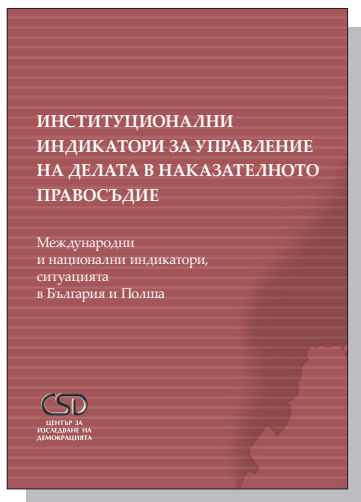
Екипът на Центъра за изследване на демокрацията участва в началната среща на инициативата, проведена на 2 и 3 февруари 2012 г. в Лондон. На нея бяха представени и обсъдени предстоящата работа, управленската структура и разпределението на задачите. В срещата участва д-р Кристина Маркузо от Генерална Дирекция „Научни изследвания“ на Европейската комисия. Представители на Правната програма участваха също в текуща среща и пър-

вата международна конференция на инициативата, проведена се на 12 и 13 септември 2012 г. в Билбао. По време на срещата д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма, представи предстоящите задачи по проблемите на компютърните престъпления. Международната конференция по проекта се проведе в рамките на годишната конференция на Европейската асоциация по криминология, която събира най-известните специалисти в областта в Европа. Екипът на Центъра за изследване на демокрацията присъстваше на няколко сесии, подготвени от експерти на FIDUCIA.

• Изграждане на капацитета на съдебната власт

През 2012 г. Правната програма продължи усилията си за изграждане на капацитета за управление на съдебните дела чрез въвеждане на информационни технологии и показатели за резултатност, в сътрудничество с университета „Адам Мицкевич“ (Познан, Полша), Асоциация Droit au Droit (Брюксел, Белгия), и Европейската организация за публично право (международна организация със седалище в Атина, Гърция). В рамките на инициативата за подпомагане на трансфера на най-добрите практики чрез прилагането на електронни инструменти за управление на наказателни дела, Центърът за изследване на демокрацията публикува доклад *Институционални индикатори за управление на делата в наказателното правосъдие*, който прави преглед на съществуващите практики за измерване на резултатността на съдилищата и управлението на наказателните дела, почиващи на концепции като ефективност и ефикасност, прозрачност, грижа за качеството, определяне на критерии, ориентираност към резултатите и отчетност. Членовете на екипа на Правната програма са автори на

частта на доклада за България, която представя българската гледна точка по отношение на показателите за управление на наказателните дела, включително нормативната, политическата и стратегическата рамка, съществуващите усилия, както и институционалните и технологичните основи за една бъдеща система от показатели.

На 26 март 2012 г., Центърът за изследване на демокрацията съвместно с г-жа Мария Неделчева, член на Европейския парламент, и другите си партньори, организира в Европейския парламент в Брюксел публично изслушване на тема: „Подобряване на системата на наказателното правосъдие в Европа: ролята на електронните инструменти и индикаторите за резултатност“. По време на конференцията се проведе задълбочена дискусия относно съществуващите практики, предизвикателствата и перспективите, свързани с електронизацията и процесите за оценяване на качеството на наказателното правосъдие в държавите – членки на ЕС.

Публичното изслушване беше открито от г-жа Маргарита Попова, вице-президент и бивш министър на право-

съдието на Република България, и г-н Ярослав Пажке, директор на дирекция „Информатика и съдебни регистри“ при Министерството на правосъдието на Полша. Специално изказване направи г-жа Моника Маковей, Румъния, член на Европейския парламент от групата на ЕНП. Сред останалите участници бяха г-н Дик Хейманс, зам.-началник на отдел В2: Наказателно право, ГД „Правосъдие“, Европейска комисия, г-н Франческо Контини от Научно-изследователския институт за съдебните системи, Италия, г-н Марко Великоня, научен експерт към Европейската комисия за ефективността на правосъдието на Съвета на Европа (СЕПЕ) и други практикуващи юристи, експерти по наказателно право, представители на неправителствени и международни организации, членове на Европейския парламент и представители на други европейски институции.

Правната програма разпространи информация, обобщаваща постигнатите резултати от инициативата сред европейски и национални институции, неправителствени организации, представители на академичните среди, юристи и други експерти и получи положителни отзиви.

Публично изслушване на тема „Подобряване на системата на наказателното правосъдие в Европа: ролята на електронните инструменти и индикаторите за резултатност“. От ляво на дясно: г-н Ярослав Пажке, директор на дирекцията „Информатика и съдебни регистри“ при Министерството на правосъдието на Полша, г-жа Мария Неделчева, член на Европейския парламент, г-жа Маргарита Попова, вицепрезидент и бивш министър на правосъдието на Република България и д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията

- Съдебните системи на държавите – членки на ЕС, са изправени пред редица проблеми, за решаването на които е необходимо системно измерване на резултатността на правосъдието.
- Освен механизмите за съдебна отчетност на съдилищата все по-голямо значение придобива и управленската отчетност.
- Няма един общ модел за управленска отчетност на съдебната система. Много страни членки са все още в експерименталната фаза в тази област.
- Повечето инструменти за измерване на резултатността на съдебната власт в държавите – членки на ЕС, са разделени на три различни нива:
 - микроравнище – измерва се производителността на съдиите или служителите,
 - мезоравнище – измерва се резултатността на отделните съдилища,
 - макроравнище – измерват се разходите и средствата на цялата съдебна система спрямо общата ѝ продукция или краен резултат.
- Критерий за оценка: качество или количество?
- Трябва да бъдат разработени и социални показатели, които да оценят нивото на обществено доверие в съдебната система и институционалната ѝ легитимност, създавана от начина, по който съдилищата работят.
- Използването на информационните и комуникационни технологии е важен инструмент за управление и подобряване на сроковете за работа на съдилищата.

Източник: Институционални индикатори за управление на делата в наказателното правосъдие

*Д-р Ерколе Априле, съветник към
Върховния касационен съд на Италия,
по време на лекцията му в рамките на
обучителния модул в София*

*Проф. Чиро Гранди, преподавател по
наказателно право в Университета
във Ферара, по време на лекцията му в
рамките на обучителния модул в София*

В съответствие с дългогодишния опит на Центъра за изследване на демокрацията в областта на електронното правосъдие, директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова беше поканена за дискусант на научна конференция на тема „Изграждане на оперативна съвместимост на европейските граждански производства онлайн“, в Болоня, Италия, от 14 до 17 юни 2012 г. Конференцията беше организирана от Научно-изследователския институт за съдебните системи на Националния изследователски съвет на Италия (IRSIG-CNR), в партньорство с Автономния университет на Барселона, Испания, Централноевропейския университет, Унгария, Университета в Болоня, Италия, Университета в Коимбра, Португалия, и италианското Министерство на правосъдието. Тя имаше за цел събиране на нови данни за използването на информационните и комуникационни технологии в съдебното производство и по-специално съдебните практики по прилагане на ев-

ропейската заповед за плащане (ЕЗП) и европейската процедура за искове с малък материален интерес.

Една от новите области на интерес за Правната програма също е насочена към изграждането на капацитета на съдебната власт. В началото на 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията започна да работи за насърчаване на справедлива система на наказателно правораздаване, способна да се справи ефективно със сериозни трансгранични престъпления срещу околната среда, чрез специализирано обучение на избрани представители на системата. Екипът на Центъра участва в две партньорски срещи – в Лече, Италия и в София, където бяха обсъдени важни въпроси, свързани с организирането и провеждането на обучителни курсове. Членовете на Правната програма участваха активно в изготвянето на учебната програма на специализираното обучение чрез преглед на българското наказателно право и процедурите, свързани с престъ-

Обучителен семинар по правни аспекти на опазването на околната среда. От ляво на дясно: Карен Хаф, административен секретар, Университет в Саленто, Виктор Тарчев, прокурор в Районна прокуратура – София, Даниела Александрова, прокурор в Районна прокуратура – София, Гергана Мутафова, прокурор и административен ръководител, Районна прокуратура – Пловдив

пления срещу околната среда, както и съответната съдебна практика. В партньорство с водещи български професионални организации на магистрати, бяха определени трима български прокурори, които да бъдат обучени по противодействие на престъпленията срещу околната среда. Те участваха в три обучителни курса в Италия – в Лече и Отранто, заедно с техни колеги от други европейски страни, като изслушаха семинари и лекции, водени от изтъкнати юристи и еколози.

Едно от обученията се проведе на 18 септември 2012 г. в София. Семинарът, организиран от Правната програма, събра представители на съдебната власт, на академичните среди, адвокати, експерти и представители на гражданското общество от Италия и България.

Участниците изслушаха лекциите на д-р Ерколе Априле, съветник във Върховния касационен съд на Италия, за актуалните въпроси в областта на наказателното право от компетентността на ЕС и на проф. Чиро Гранди, професор по наказателно право в Университета във Ферара, на тема международната и европейската правна рамка в областта на престъпленията срещу околната среда и по-конкретно в морска среда.

Законодателството и съдебната практика по престъпленията срещу околната среда и замърсяването на морските води в България бяха представени от г-н Свилен Овчаров, адвокат и член

на доброволна група „Зелените адвокати“. Г-н Виктор Тарчев, прокурор от Софийската районна прокуратура, представи проекта на Асоциацията на прокурорите в България за повишаване на контрола и спазването на правилата, установени в законодателството за опазване на околната среда и управлението на риска.

II. Законодателна реформа

1. Регистърна реформа, електронно правосъдие

След значителния си принос в процеса на регистърна реформа в България и конкретно за създаването на Централния регистър на особените залози и Търговския регистър, през 2012 г. Правната програма обедини усилията си с Икономическата програма на Центъра, за да изготви актуализирана стратегия за създаване на Централен електронен регистър на юридическите лица и на Електронен регистърен център на Република България. Новата стратегия стъпи на основите на *Стратегията за създаване на Централен електронен регистър на юридическите лица и на Електронен регистърен център на Република България*, приета с Решение на Министерски съвет от 28 април 2005 г., която също е изготвена благодарение на изследванията на Центъра и застъпническите му усилия. Актуализираният документ е насочен към анализ и оценка на резултатите от прилагането на предишната стратегия; преразглеждане на мерките, сроковете и отговорностите на институциите по отношение на дейностите, които все още не са извършени; и актуализиране на стратегията, за да може тя да отговаря на действащата правна и институционална рамка на официалните регистри в България. Новата стратегия установява частично

изпълнение на първоначалната и прави преглед на текущата ситуация по отношение на регистрите в страната. Предлага се продължаването на тези усилия да се раздели на:

- аналитичен етап, който обхваща преглед на текущото състояние на регистрите на юридическите лица в България, идентифициране на типа и броя на съществуващите юридически лица и финансов анализ на съответните разходи и
- правен и технически етап, включващ подготовката и приемането на *Закон за Централния регистър на юридическите лица*; изменения в законодателството, свързано с юридическите лица в България и уреждащо дейността на Агенцията по вписванията; подзаконови нормативни актове, свързани с функционирането на Централен регистър на юридическите лица; създаване на регистъра; пререгистрация на юридически лица в Централния регистър на юридическите лица и сливането му с Търговския регистър.

Актуализираната стратегия беше представена на 18 октомври 2012 г. по време на кръгла маса на тема „Стратегия за регистърна реформа: 10 години по-късно“. Участие в събитието взеха представители на Министерството на правосъдието и други държавни институции, изявени юристи, експерти в областта на информационните технологии, представители на неправителствени организации и медиите. Г-жа Деница Вълкова-Петкова, заместник-министър на правосъдието на Република България, се спря на актуалните мерки за подобряване на работата на търговския регистър от началото на годината, подчертавайки в същото време няколко проблемни области – най-вече по отношение на липсата на напредък в създаване на единен електронен регистър на юри-

Кръгла маса на тема „Стратегия за регистърна реформа: 10 години по-късно“. От ляво на дясно: г-жа Наташа Босева, директор на Централния регистър на особените залози (ЦРОЗ) към Министерството на правосъдието, г-н Юлиан Митев, изпълнителен директор на Агенцията по вписванията и г-жа Деница Вълкова-Петкова, заместник-министър на правосъдието на Република България

дическите лица и централен имотен регистър. Г-жа Вълкова-Петкова представи основните стълбове на концепцията за електронно правосъдие, разработени от работна група към Министерството на правосъдието. Г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, представи основните насоки на предложението на Центъра за актуализирана стратегия. Г-н Тодор Ялъмов, старши анализатор в Икономическата програма на Центъра, обърна внимание на проблемите при регистрацията на юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ).

В рамките на същата инициатива на Икономическата програма, г-жа Мария Дойчинова, сътрудник в Правната про-

грама на Центъра за изследване на демокрацията, направи проучване на неформални граждански обединения.

Въз основа на опита си в областта на електронното правосъдие, Центърът за изследване на демокрацията бе поканен да вземе участие в работна група към Министерството на правосъдието, която да изготви пакет законодателни промени във връзка с въвеждането на електронни инструменти в гражданския и административния процес. Екипът на Правната програма допринесе за тези усилия чрез своята оценка на предложената концепция и предложението за по-силен акцент върху регистърната реформа. Центърът за изследване на демокрацията представи и проект на свързани с електронното правосъдие изменения и допълне-

ния към Наказателно-процесуалния кодекс, който първоначално не беше включен в групата закони, предложени от Министерството за изменение. Предложенията на Центъра бяха оценени като своевременни и необходими, както от учени, така и от практики. Те бяха доразработени от експерти на Министерството на правосъдието, което планира да ги включи в последващата законодателна процедура.

2. Наказателна реформа

Както и в предишни години, правната страна на превенцията и борбата срещу престъпността остана трайна тема в работата на Правната програма.

В областта на организираната престъпност, като част от **Оценката на заплахата от организирана престъпност в България** Правната програма публикува анализ на българското наказателно законодателство, по-конкретно на *Наказателния кодекс* и *Наказателно-процесуалния кодекс*. В анализа се идентифицират слабостите, които оказват влияние върху борбата срещу организираната престъпност и се правят препоръки за тяхното преодоляване. Изследователската методология на доклада *Противодействие на организираната престъпност в България: оценка на правната рамка*, съчетава правен анализ на същест-

вуващата законодателна рамка, с информация от дълбочинни интервюта с представители на всички заинтересовани институции, ангажирани в борбата срещу организираната престъпност.

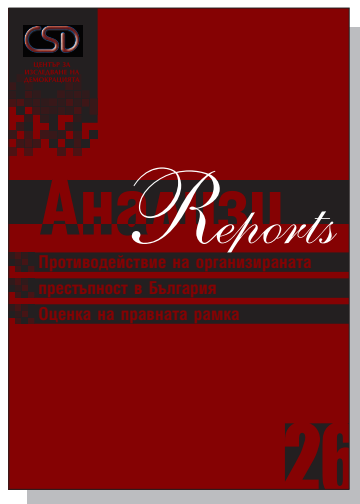
В доклада се посочват редица **недостатъци в действащото законодателство**, включително отклонения от международно признати стандарти и противоречиви, неясни и неадекватни разпоредби, които пречат на ефективното разследване и наказателно преследване на случаи на организирана престъпност. Изследването **препоръчва редица конкретни мерки за законодателни реформи**, насочени към подобряване на правната рамка и създаване на благоприятна законова среда за предотвратяване и борба с организираната престъпност.

На 30 март 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията организира публично обсъждане на доклада *Противодействие на организираната престъпност в България: оценка на правната рамка*. В обсъждането участваха представители на съдебната власт, на Министерството на правосъдието, експерти, преподаватели по правни науки и адвокати. Г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, очерта материално-

„Ниската резултатност на използването на СРС и наличието на множество злоупотреби и нарушения се дължат на проблеми от различно естество – недостатъци в уредбата и нейното синхронизиране, изключително широк кръг престъпления, за които се прилагат, поведението и недостатъчната професионална квалификация на някои участници в процедурата по прилагането им, липсата на надеждни гаранции срещу злоупотреби и нарушения на основни човешки права и на цялостна ефективна система на независим контрол върху използването им.“

Източник: *Противодействие на организираната престъпност в България: оценка на правната рамка*. София: Център за изследване на демокрацията, 2012, с. 102.

правната уредба на организираната престъпна група (ОПГ) в българския Наказателен кодекс. Той се спря на проблемите в определението за ОПГ, както и неблагоприятните последици в областта на приложното поле и подсъдността, които те биха могли да имат. Д-р Мария Йорданова анализира процесуалноправната рамка за събиране на доказателства срещу тези групи, включително въпроси като защита на свидетелите, разпит на анонимни свидетели, както и доказателствената стойност на данните, придобити чрез специални разузнавателни средства. Бяха дадени редица препоръки по отношение на тези оперативни средства, както и надзора върху използването им. Специален акцент бе поставен върху предизвикателствата пред ново-създадените специализирани наказателни съдилища и прокуратури.

Правната програма беше поканена да участва и в друга значима работна група в Министерството на правосъдието – за обсъждане на проект за нов

Д-р Мария Йорданова, директор, Правна програма, Център за изследване на демокрацията и г-н Димитър Марков, старши анализатор, Правна програма, Център за изследване на демокрацията, по време на публичното обсъждане на доклада „Противодействие на организираната престъпност в България: оценка на правната рамка“

Наказателен кодекс, планирана да продължи и през 2013 г. Г-н Димитър Марков, старши анализатор в Центъра, участваше редовно в заседанията на работната група, като представяше различни инициативи за законодателни решения, разработени в Центъра през годините работа по реформата на наказателното законодателство. Той също така участваше в обсъждането на съответния национален и международен опит, доколкото такава информация е налична, и с примери от чуждестранното законодателство, които Правната програма е успяла да събере като част от своите изследователски инициативи.

III. Основни права

1. Мониторинг на расизма и ксенофобията

През 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да бъде част от Мрежата за права, равенство и многообразие (RED) – независима изследователска мрежа, състояща се от 17 научни институти и организации на гражданското общество в държавите – членки на ЕС. Мрежата има за цел да регистрира и да се противопоставя на стереотипите, които провокират расистки и дискриминационни нагласи, реч, действия и насилие.

Мрежата разработи и представи **Портала за права, равенство и многообразие RED** с неговите два компонента – **Атлас на расизма и дискриминацията** (набор от показатели, предоставящи задълбочен преглед на проблемите на расизма, дискриминацията, интеграция и многообразие политики, инциденти, статистика и др. в ЕС) и **Система за ранно предупреждение** (инструмент на основата на карта, който предоставя директна информация на експертите и на дру-

ги типове потребители). Екипът на Правната програма е отговорен за мониторинг на ситуацията в България и за въвеждане на съответните данни в системата на портала.

RED порталът беше официално представен на 19 март 2012 г. в Брюксел. Представители на Европейския парламент и на Агенцията на ЕС за основните права изразиха искрен интерес към атласа и системата за ранно предупреждение.

На 22 март 2012 г. RED порталът бе публично представен и в България. В събитието участваха представители на държавните институции, ангажирани в противодействието на расизма и дискриминацията в България, както и изследователи и експерти от неправителствени организации. Във встъпителните си думи Г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, подчерта, че Порталът е първата по рода си инициатива, която дава максимално актуална информация в реално време и цели да документира случаи и тенденции, свързани с расизма, ксенофобията и дискриминацията и мерките за тяхното противодействие в отделните участващи страни. Г-жа Мария Дойчинова, сътрудник в Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, направи кратко представяне на Портала като лесен за употреба инструмент, съдействащ за обогатяване на научните изследвания и политиките за противодействие на расизма и ксенофобията чрез осигуряване на възможност за навременно и ефективно отчитане на състоянието в тези сфери на национално и европейско равнище. Освен основните си два компонента, порталът поддържа и приложения като библиотека, речник на расистките стереотипи по държави, новини и събития. При последвалата дискусия в

Мария Дойчинова, сътрудник в Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, по време на презентацията ѝ на публичното представяне на RED Портала

отговор на въпроси на участници бе изяснено, че Порталът е дългосрочна инициатива, която разчита на всички работещи в областта за захранване с навременна и разнообразна информация според подробно разработени критерии и становището на специалния Експертен съвет. Използват се публично достъпни, предоставени от държавните институции данни, с произтичащите от това трудности, както и докладите на авторитетни организации на национално и международно равнище.

През 2012 г. порталът беше догълнен с най-новите събития и данни, свързани с антирасизъм и антидискриминационни политики и мерки, сериозни инциденти и най-нови изследвания.

2. Реформа в пенитенциарната система

Въз основа на своя богат опит в областта на реформата на пенитенциарната система, през 2012 г. Правната про-

грама продължи да работи по международна инициатива, насочена към **намаляване на радикализацията в местата за лишаване от свобода чрез подобряване на диалога със и между затворниците с различна религиозна принадлежност**. Членовете на екипа на Правната програма събраха материали за вътрешните правилници на затворите в България и за информационните наръчници за чужденци и се срещнаха с представители на затворната администрация, с които да обсъдят тези въпроси. На 27-29 февруари 2012 г. представители на Центъра за изследване на демокрацията взеха участие в работна среща и конференция на тема „Гражданските организации и представителите на малцинствата по въпроса за уязвимите групи в затворите“ в Анкара, Турция. Друга работна среща в рамките на инициативата се проведе между 17 и 20 април 2012 г. в Сараево, Босна и Херцеговина. Правната програма попълни въпросник „Оценка на условията на задър-

жане от гледна точка на европейските стандарти". Отговорите бяха базирани на интервюта с представители на затворни администрации и Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“, както и на анализ на регулаторната рамка. Представители на правната програма участваха и в сесия за обучение на обучители „Експерти в застъпничество и мониторинг на правата на лишени от свобода“ в Рим на 26-28 ноември 2012 г.

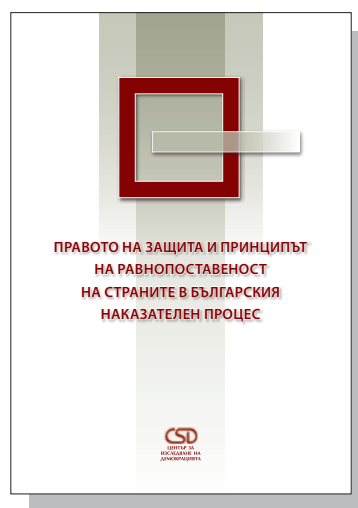
На 11-13 ноември 2012 г. в София г-жа Мария Дойчинова, сътрудник в Правната програма, взе участие в обучителен семинар на тема „Международни и национални стандарти за правата на задържаните и за наблюдение на затворените институции“. Участниците присъстваха на лекции от представители на водещи неправителствени организации, наблюдаващи правата на човека, и посетиха няколко места за лишаване от свобода в и около София.

3. Основните права в контекста на наказателното правосъдие

Като допирна точка на два от основните си приоритети – наказателното право и основните права, Правната програма продължи своята изследователска дейност в областта на основните права в рамките на наказателното правосъдие, проучвайки правата на две основни групи участници в наказателното производство - на пострадалите и на обвиняемите.

През 2012 г. Програмата завърши първата актуализация на **информационните карти за правата на пострадалите от престъпления в наказателното производство**, подготвени в предишен период за Европейския портал за електронно правосъдие (https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-171-en.do).

Екипът от експерти от всяка държава-членка на ЕС, който работи по първоначалните карти, преразглежда съдържанието им и отрази законодателните изменения, настъпили в периода след изготвянето. Промените, свързани с електронните инструменти за подаване на сигнали за престъпления, с по-добра защита на жертвите на домашно насилие и трафика на хора, както и с усъвършенствана система за правна помощ, бяха надлежно отбелязани и подобрените електронни ресурси, които са неотменна част от информационните карти, бяха актуализирани. Както и в предходния етап, актуализациите бяха потвърдени в писмен вид от отговорните национални органи и ще бъдат публикувани на Европейския портал за електронно правосъдие.

В областта на правата на обвиняемите Правната програма публикува доклад за **правото на защита в наказателното производство в България**. Докладът прави преглед на българската съдебна система и наказателното производство и обяснява подробно ролите и отговорностите на прокурора, обвиняемия и защитата в хода на досъдебното производство и по време на процеса. Публикацията

съдържа анализ на уредбата на правото на защита в България и изследва принципа на равнопоставеност на страните в досъдебното производство. Разгледани са правата на защитника и ролята му в процеса и са очертани редица проблеми, които адвокатите срещат. Копия от публикацията бяха предоставени на Националния институт на правосъдието, Националното бюро за правна помощ и на Висшия адвокатски съвет, които да ги използват в ежедневието си дейност. Докладът беше разпространен и сред практикуващи юристи, представители на академичните среди и неправителствени организации.

4. Закрила и реинтеграция на деца – жертви на трафик

В областта на трафика на деца, в рамките на съвместна дейност със Социологическата програма на Центъра, Правната програма публикува проучване на правната и институционална рамка за подпомагане и реинтеграция на децата – жертви на трафик в България. Проучването разглежда съответните закони и подзаконовни актове, приложимите процедури за предоставяне на помощ на деца – жертви на трафик, стратегии и програми за борба срещу трафика на хора, както и държавните институции и неправителствени организации, работещи в тази област. Докладът очертава и основните дейности, предприети през последните няколко години, и анализира съответствието на защитната рамка в България с констатациите и препоръките в последния доклад на Групата експерти за борба с трафика на хора (ГРЕТА). Основните констатации и изводи от проучването послужиха за основа за разработване-

то на сравнително изследване на правната и институционална рамка срещу трафика на деца в няколко държави – членки на ЕС.

* * *

През 2012 г. д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, стана национален кореспондент на **Европейския статистически справочник за престъпност и наказателно правосъдие**. Справочникът е инструмент за събиране на официална статистика и данни от социологически проучвания в областта на престъпността и наказателното правосъдие. Разделен е на пет глави, обхващащи статистически данни от полицията, прокуратурата, статистика за осъждания, за изпълнение на наказанието и данни от изследванията. Задачата на всеки национален кореспондент е да попълни изследване за престъпността и наказателното правосъдие в страната си в тясно сътрудничество с експертната група на справочника.

Като член на Борда на съветниците на **Международната организация за развитие на правото (IDLO)**, д-р Мария Йорданова допринесе за развитието на нов стратегически план на организацията на периода 2013 – 2016 г. Тя присъства на Годишното събрание на борда и консултативната среща, проведени на 27 юли 2012 г. в централата на организацията в Рим.

Г-н Димитър Марков, старши анализатор и г-жа Миряна Илчева, научен сътрудник в Правната програма, разработиха правните аспекти на профила на България в рамките на Мрежата от местни кореспонденти за изследване в областта на корупцията (LRCC).